

บทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

ทงศักดิ์ หมาดทั้ง*ชาฟีอี อาดำ**

*นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** Ph.D. (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาตะวันออกกลางศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ 2) เพื่อนำเสนอบทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ โดยศึกษาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ และจากทัศนะ ของบรรดานักปราชญ์มุสลิม จากการศึกษาพบว่า : มัสยิดคือสถานที่ประกอบศาสนกิจโดยเฉพาะการละหมาด อีกทั้งยังเป็นที่พักอาศัยของมุสลิมยุคแรกๆซึ่งมีการใช้ชีวิตอยู่รอบๆมัสยิด และยังใช้เป็นสถานที่จัดประชุมในสถานที่ดังกล่าวอีกด้วย ส่วนบทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ นั้น มัสยิดเป็นสถานที่แห่งการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเป็นศูนย์รวมแห่งความยำเกรง มัสยิดเป็นสถานที่เผยแพร่คำสอนและส่งเสริมทางการศึกษา มัสยิดเป็นสถานที่ปรึกษาหารือและแก้ไขปัญหาต่างๆ และมัสยิดเป็นแหล่งสวัสดิการชุมชนและช่วยเหลือสงเคราะห์คนยากไร้ ในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : บทบาท, มัสยิด, ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

The Roles of Masjids in the era of Nabi Muhammad ﷺ
Al-Huda Binti Harun, Syafie Adam***

* Ph.D. Graduate Student, Islamic Studies Program, FAIS, PSU, Pattani Campus.

** Ph.D. (West Asian Studies), Asst.Prof., Lecturer, Postgraduate Studies, Islamic Studies Program, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

Abstract

This research article aims 1) to study about the nature of the masjids in the era of NabiMuhammad ﷺ , 2) to present the roles of Masjids in the era of NabiMuhammad ﷺ , by studying from the Holy Qur'an and Hadith as well as Muslim scholar's opinions, According to the research result of the research : Masjid a place of salaah, The life of the early Muslims used to revolve around the masjid. Meetings would be held there, As for The roles of the masjid in the era of NabiMuhammad ﷺ , The masjid is a place of devotion to Allah ﷻ and a Center of reverence, The masjid is a place for disseminating teachings and promoting education, The masjid is a place of consultation and problem solving and masjid as a source of community welfare and assisting the poor in the area To have a better quality of life.

Keywords: The Roles, Masjids, Nabi Muhammad ﷺ

บทนำ

มัสยิดเป็นองค์กรแรกที่เกิดขึ้นและคงอยู่กับสังคมมุสลิมตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นศาสนสถานที่มีมุสลิมจัดตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนามนุษยชาติในกรอบของความดีงาม และเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ (อัสหมัด สมบูรณ์บัวหลวง, 2544 : 4) ดังนั้นมัสยิดจึงมีบทบาทสำคัญต่อมุสลิมมาตั้งแต่สมัยยุคของท่านนบี ﷺ จนถึงยุคปัจจุบัน มีการใช้มัสยิดในการปรึกษาหารือกิจการต่างๆ ใช้เป็นสถานที่ตัดสินคดีความ สถานที่พักพิงของผู้เดินทาง สถานพยาบาลผู้บาดเจ็บจากสงคราม สถานที่ประกอบพิธีสมรส สถานที่พบปะสังสรรค์ระหว่างญาติสนิทมิตรสหาย สถานที่บัญชาการรบ และใช้เป็นสถานที่ศึกษา(อับดุลเลาะ หนุ่มสุข, 2562 : 4) อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ว่า

﴿قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ ۖ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۚ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾
(الأعراف: آية ٢٩)

ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุหัมมัด) ว่า พระเจ้าของฉันได้ทรงสั่งให้มีความยุติธรรม และพวกเจ้าจงผินให้ตรงซึ่งใบหน้าของพวกเจ้า ณ ทุก ๆ มัสยิด และจงวิงวอนต่อพระองค์ในฐานะผู้มอบอิบาดะฮ์ทั้งหลายแด่พระองค์ โดยบริสุทธิ์ใจ เช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงบังเกิดพวกเจ้าแต่แรกนั้น พวกเจ้าก็จะกลับไป”

(อัลอะรอฟ : อายะฮ์ที่ 29)

จากอายะฮ์ข้างต้นนี้ท่านอับนุกะษีร์ได้อธิบายว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญชาให้ผู้ศรัทธาทั้งหลายทำการภักดีต่อพระองค์อย่างสม่ำเสมอในสถานที่แห่งนี้หมายถึงทุก ๆ มัสยิด ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวนี้ ถือเป็นการปฏิบัติตามบรรดาเราะสูลทั้งหลายในสิ่งที่พวกเขาเหล่านั้นได้บอกถึงสิ่งที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ และสิ่งที่พวกเขานำมาจากบทบัญญัติด้วยความบริสุทธิ์ใจในการอิบาดะฮ์ภักดีต่อพระองค์ ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่ทรงตอบรับการทำงานของผูใด จนกว่าจะประกอบไปด้วยสองประการ คือ การงานนั้นจะต้องปฏิบัติถูกต้องสอดคล้องตามบทบัญญัติ และมีความบริสุทธิ์ใจปราศจากการตั้งภาคีต่อพระองค์(Ibn Kathir, 2010 : 6/281)

เมื่อพิจารณาคำอธิบายข้างต้นแล้ว อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดให้มัสยิดเป็นสถานที่ที่มีบทบาทแก่บรรดามุสลิมทั้งหลายให้ได้มารวมตัวกันภักดีต่อพระองค์ มัสยิดจึงเป็นศูนย์กลางรวมในการประกอบศาสนกิจและกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการยกระดับจิตวิญญาณและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ตั้งแต่ในสมัยของท่านนบี ﷺ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง จะเห็นได้ว่าท่านนบี ﷺ ได้สร้างมัสยิดขึ้นมาเพื่อเป็นสถานที่ชุมนุมของชาวมุสลิม โดยที่ท่านเองเป็นผู้นำในการประกอบศาสนกิจ ดังนั้นมัสยิดจึงมีบทบาทอย่างมากมาต่อมุสลิมในแต่ละยุคสมัย โดยเป็นศูนย์กลางรวมของการปรึกษาหารือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสถานที่ที่มุสลิมประกอบกิจกรรมทุกอย่างเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ จึงนับได้ว่ามัสยิดเป็นศูนย์กลางศรัทธาของมวลมุสลิมและวิถีชีวิต

ของมุสลิมทุกคนย่อมมีความผูกพันอยู่กับมัสยิดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต(แวอุเซ็ง มะแดเฮาะ, ดลมนรณัน บากา, สุริชา ยี่สุนทร, 2539 : 1)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในบทความนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับบทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการนำมาเป็นแนวทางการบริหารจัดการมัสยิดในยุคปัจจุบันและเป็นประโยชน์ต่อมุสลิมทุกคน โดยผู้วิจัยนำหลักคำสอนจากอัลกุรอานและอัลหะดีษมาเป็นหลักฐาน รวมถึงทัศนะของนักวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลจากการศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลให้แก่คณะกรรมการมัสยิด มุสลิมและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ
2. เพื่อนำเสนอบทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ โดยศึกษาค้นคว้าจากการรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสารเป็นหลัก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลชั้นต้นซึ่งได้มาจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ได้แก่ อัลกุรอาน อัลหะดีษเป็นหลัก รวมถึงทัศนะนักวิชาการในอิสลาม

4.2 ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูล เช่น หนังสือ ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับบทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ โดยมีขอบเขตเกี่ยวกับการวิจัย ภายหลังจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาศึกษาวิเคราะห์แล้วเรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อไป

ผลของการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ นั้น ผู้วิจัยขอเสนอผลจากการวิจัยประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

สมัยของท่านนบี ﷺ ท่านได้เริ่มสร้างมัสยิด ณ สถานที่ซึ่งอุฐของท่านคุกเข่าลง ซึ่งเป็นลานตากผลไม้แห้งและเป็นสมบัติของเด็กกำพร้า 2 คน ภายใต้อาณัติของอัสฮัด อิบนิ ซะรอเราะฮ์ ท่านนบี ﷺ จึงเรียกเด็กกำพร้าทั้งสองมาเพื่อขอซื้อที่ดินแต่เด็กทั้งสองต้องการที่จะมอบให้แก่ท่าน

ท่านนบี ﷺ ไม่ยอมรับเมื่อมีการซื้อขายกันเรียบร้อยแล้ว ท่านนบี ﷺ สั่งให้ปรับพื้นที่โดยใช้อิฐดิบก่อเป็นฝาช่องประตูก่อด้วยหินมุงหลังคาด้วยก้านอินทผาลัม เสาทำจากต้นอินทผาลัม หลังคามัสยิดสูงกว่าศีรษะเล็กน้อย ท่านนบี ﷺ ได้กำหนดทิศทางกิบละฮ์ มัสยิดของท่านมีประตู 3 บาน และปูพื้นด้วยกรวดเล็กๆ เพื่อไม่ให้เกิดโคลนในมัสยิดเมื่อมีฝนตกลงมาซึ่งเป็นไปอย่างเรียบง่ายภายในไม่มีผ้าหรือพรมปู(มุณีร มุหะหมัด, 2538 : 87) สำหรับหลักฐานเกี่ยวกับลักษณะของมัสยิดในสมัยของท่านนบี ﷺ นั้นมีปรากฏในสายรายงานจากท่านอับดุลลอฮ์ อิบน์ อุมร์ رضي الله عنه ได้เล่าว่า

((أَنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبْنِيًّا
بِاللِّبْنِ، وَسَقْفُهُ الْجَرِيدُ، وَعُمْدُهُ خَشَبُ النَّخْلِ، فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ
شَيْئًا، وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ وَبَنَاهُ عَلَى بُنْيَانِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللِّبْنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عُمْدَهُ خَشَبًا، ثُمَّ غَيَّرَهُ عُثْمَانُ فَرَادَ
فِيهِ زِيَادَةً كَثِيرَةً وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَنْقُوشَةِ، وَالْقِصَّةُ
وَجَعَلَ عُمْدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ مَنْقُوشَةٍ وَسَقْفَهُ بِالسَّاجِ.))
(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ ، ١٩٩٢ : ٤٣٥)

ความว่า “แท้จริงมัสยิดในสมัยของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ นั้นสร้างด้วยอิฐ หลังคาทำด้วยก้านอินทผาลัม ในสมัยของท่าน อูบัยกัร رضي الله عنه ไม่ได้เพิ่มอะไรเลย แต่ในสมัยของท่านอุมร์ رضي الله عنه ได้มีการเพิ่มเติม โดยสร้างอาคารคล้ายในสมัยของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ด้วยอิฐและก้านต้นอินทผาลัม แต่ใช้เสาไม้ ต่อมาในสมัยของท่านอูษมาน رضي الله عنه ได้มีการเปลี่ยนแปลงต่อเติมมากมาย ฝาผนังใช้หินที่มีลวดลายและปูนขาว ส่วนเสาเป็นหินแกะสลัก สำหรับหลังคาใช้ไม้สัก”

(al – Bukhariy, 1992 : 435)

จากหลักฐานอัลหะดีษข้างต้นบ่งบอกถึงลักษณะของมัสยิดในสมัยของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ รวมถึงมัสยิดในสมัยของท่านอูบัยกัร อุมร์ และท่านอูษมาน رضي الله عنه ที่มีการพัฒนาและต่อเติมตามยุคสมัย

รูปภาพที่ 1 แบบจำลองมัสยิดในสมัยของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ

ที่มา : <https://lite.islamstory.com/ar/artical/6647/> المسجد النبوي في عهد رسول الله ﷺ สืบค้นเมื่อ
วันที่ 16 สิงหาคม 2564

2.ลำดับความสำคัญและความประเสริฐของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ถึงปัจจุบัน

มัสยิดมีความสำคัญและมีความประเสริฐแตกต่างกัน ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงเจาะจงให้มัสยิดหะรอมที่มีกกะฮ์ และมัสยิดนะบะวียะที่มะดีนะฮ์เป็นการเฉพาะไม่เหมือนกับที่อื่นๆและพระองค์ทรงให้ความโปรดปรานทั้งสองมากกว่ามัสยิดที่อื่นๆและทำให้ผลบุญของการละหมาดในมัสยิดทั้งสองนี้มากกว่าผลบุญของการละหมาดที่อื่นหลายเท่า และทรงห้ามการเดินทางที่ไปเพื่อใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ ﷻ นอกจากมัสยิดทั้งสองและมัสยิดอัลอักศอ(Rashid bin Hussein al-Abdul Karim, 2014 : 5) มีรายงานจากท่านอุมรฺรอยเราะฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่าท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((لَا تُسَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ
الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى))
(أَخْرَجَهُ الْبَخَارِيُّ ، ١٩٩٢ : ١١٨٩)

ความว่า “ห้ามท่านทั้งหลายจัดเตรียมสัมภาระเพื่อเดินทางไปยังที่ใดนอกจากสามมัสยิดเท่านั้น คือ มัสยิดหะรอม และมัสยิดของท่านเราะสูล ﷺ และมัสยิดอักศอ”

(al – Bukhariy, 1992: 1189)

และยังมีรายงานจากท่านอิบน์ อุมรฺร ﷺ อีกว่า ได้เล่าว่าท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا، أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا
الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ))
(أَخْرَجَهُ الْبَخَارِيُّ ، ١٩٩٢ : ١١٩٠)

ความว่า “ละหมาดหนึ่งเวลาในมัสยิดของฉันแห่งนี้ ประเสริฐมากกว่า
การละหมาดพันครั้งในมัสยิดอื่นๆ ยกเว้นมัสยิดอัล หะรอม”

(al – Bukhariy, 1992: 1190)

จากตัวบทอัลหะดีษทั้งสองนั้นจึงสรุปได้ว่า มัสยิดทั้งสามนั้นมีความสำคัญและความ
ประเสริฐยิ่งกว่ามัสยิดอื่นๆ ซึ่งคุณค่าของการละหมาดในมัสยิดอัลหะรอมและมัสยิดนบีได้รับผลบุญมากมาย
มหาศาล รวมถึงท่านนบี ﷺ ยังห้ามเดินทางที่มีเป้าหมายเพื่อทำอียาดะฮ์นอกจากมัสยิดทั้งสาม คือ มัสยิด
อัลหะรอม มัสยิดนะบะวีย์ และมัสยิดอัลอักศอ(Rashid bin Hussein al-Abdul Karim, 2014 : 5)

3.ลักษณะพิเศษของมัสยิดทั้งสามในสมัยท่านนบีﷺ

มัสยิดทั้งสามแห่ง คือ มัสยิดอัลหะรอม มัสยิดนะบะวีย์ และมัสยิดอัลอักศอ ซึ่งมีลักษณะ
พิเศษดังนี้

1. มัสยิดอัลหะรอมสร้างโดยท่านนบีอิบรอฮีม ﷺ และบุตรชายของท่านคือท่านนบี
อิสมาอีล ﷺ ซึ่งถูกกำหนดเป็นทิศกิบละฮ์(ทิศทางในการประกอบอียาดะฮ์)สำหรับชาวมุสลิม เป็นสถานที่
ประกอบพิธีหัจญ์ และเป็นมัสยิดหลังแรกที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับมวลมนุษย โดยที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงประทาน
ความจำเริญแก่มัสยิดแห่งนี้ ให้เป็นทางนำแห่งสากลโลก และเป็นศูนย์กลางของมุสลิมทั่วโลก ส่วนมัสยิดนะบะ
วีย์เป็นมัสยิดที่ถูกสร้างโดยท่านนบีﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่าน ﷺ ซึ่งเป็นมัสยิดที่ถูกสร้าง
ขึ้นบนรากฐานแห่งความศรัทธายำเกรง ส่วนมัสยิดอัลอักศอนั้น สร้างโดยท่านนบียะอกูบ ﷺ ถือเป็นทิศกิบละฮ์
แรกสำหรับชาวมุสลิม

2. ผลบุญการละหมาดในมัสยิดทั้งสามแห่งนี้จะได้รับการเพิ่มพูนอย่างมหาศาล ด้วยลักษณะ
พิเศษเหล่านี้และลักษณะพิเศษอื่นๆ ศาสนาจึงไม่อนุญาตให้ตั้งใจแน่วแน่ที่จะเดินทางไปยังที่ใดที่หนึ่ง
นอกเหนือไปจากมัสยิดทั้งสามแห่งนี้(Muhamad bin Ibrahim al-Tuwijiri, 2009 : 1)

4.บทบาทของมัสยิดในสมัยท่านนบีﷺ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานพระมหาคำภีร์อัลกุรอานแก่ท่านนบีﷺ และได้มีพระบัญญัติเกี่ยวกับ
บทบาทต่างๆของมัสยิดไว้หลายด้านด้วยกัน ซึ่งจะอธิบายพอสังเขปดังต่อไปนี้

1. มัสยิดเป็นสถานที่แห่งการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

มัสยิดเป็นสถานที่ที่บรรดามุสลิมทั้งหลายมารวมตัวกันอียาดะฮ์และวิงวอนต่ออัลลอฮ์ ﷻ
ดังที่พระองค์ทรงตรัสไว้ว่า

﴿قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ ۖ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۚ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾
(الأعراف: آية ٢٩)

ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุหัมมัด) ว่า พระเจ้าของฉันได้ทรงสั่งให้มีความ
ยุติธรรม และพวกเจ้าจงผินให้ตรงซึ่งใบหน้าของพวกเจ้า ณ ทุกๆมัสยิด
และจงวิงวอนต่อพระองค์ในฐานะผู้มอบอภัยโทษทั้งหลายแด่พระองค์
โดยบริสุทธิ์ใจ เช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงบังเกิดพวกเจ้าแต่แรกนั้น
พวกเจ้าก็จะกลับไป”

(อัลอะรอฟ : อายะฮ์ที่ 29)

จากอายะฮ์ข้างต้นนี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญชาให้ผู้ศรัทธาทั้งหลายทำการรักดีต่อพระองค์อย่าง
สม่ำเสมอในสถานที่แห่งนี้หมายถึงทุกๆมัสยิด ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวนี้ ถือเป็นการปฏิบัติตามบรรดาเราะสูล
ทั้งหลาย ในสิ่งที่พวกเขาเหล่านั้นได้บอกถึงสิ่งที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ และสิ่งที่พวกเขานำมาจากบทบัญญัติด้วย
ความบริสุทธิ์ใจในการอภัยโทษรักดีต่อพระองค์ ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่ทรงตอบรับการงานของผู้ใด จนกว่า
จะประกอบไปด้วยสองประการ คือ การงานนั้นจะต้องปฏิบัติถูกต้องสอดคล้องตามบทบัญญัติ และมีความ
บริสุทธิ์ใจปราศจากการตั้งภาคีต่อพระองค์(Ibn Kathir, 2010 : 6/281)

เมื่อพิจารณาคำอธิบายข้างต้นแล้ว อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดให้มัสยิดเป็นสถานที่แก่บรรดา
มุสลิมทั้งหลายให้ได้มารวมตัวกันรักดีต่อพระองค์ มัสยิดจึงเป็นศูนย์รวมในการประกอบศาสนกิจและกิจกรรม
ต่างๆ ตั้งแต่ในสมัยของท่านนบี ﷺ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง จะเห็นได้ว่าท่าน
นบี ﷺ ได้สร้างมัสยิดขึ้นมาเพื่อเป็นสถานที่ชุมนุมของชาวมุสลิม โดยที่ท่านเองเป็นผู้นำในการประกอบ
ศาสนกิจ (แวอุเซ็ง มะแดเฮาะ, ดลมนรณัน บากา, สุวิชา ยี่สุนทร, 2539 : 1)

2.มัสยิดเป็นสถานที่สรรเสริญพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ

มัสยิดยังเป็นสถานที่แห่งการสรรเสริญพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ และมีการสดุดีถึงความ
บริสุทธิ์ของพระองค์ทั้งในยามเช้าและยามเย็น ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ว่า

﴿ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴾
(النور: آية 36)

ความว่า “ในบรรดาบ้าน (หมายถึงมัสยิด) อัลลอฮ์ทรงอนุญาตให้
เทิดพระเกียรติ และให้พระนามของพระองค์ถูกรำลึกอยู่เสมอ เพื่อที่จะ
แซ่ซ้องสดุดีแด่พระองค์ในนั้น ทั้งในยามเช้าและยามเย็น”

(อันนุร : อายะฮ์ที่ 36)

อายะฮ์นี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงบัญชาให้ยกเกียรติด้วยการกล่าวถึงพระนามของพระองค์ ซึ่งการ
กระทำเช่นนี้ถือเป็นการชำระตนให้สะอาดจากมลทิน อีกทั้งพระองค์ทรงห้ามจากคำพูดที่ไร้สาระ การกระทำ
ต่างๆ และคำพูดที่ไม่เหมาะสมในมัสยิดของพระองค์(Ibn Kathir, 2010 : 10/516)

3. มัสยิดเป็นศูนย์รวมแห่งความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ

มัสยิดจึงเป็นสถานที่รวมตัวกันบนความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ มิใช่สถานที่เพื่อสนองความต้องการในเกียรติยศของผู้สร้างหรือเพื่อแสดงถึงความร่ำรวยถือดี อวดเก่ง แต่มัสยิดนั้นถูกสร้างบนพื้นฐานของความยำเกรงถือเป็นศาสนสถานที่สะอาดบริสุทธิ์ และอบอวลด้วยความดีงามของผู้ที่ศรัทธามั่นในการเข้าสู่มัสยิดของพระองค์(แวอุเซ็ง มะแดเฮาะ, ดลมนรจน บากา, สุริชา ยี่สุนทร, 2539 : 12) อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ว่า

﴿لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ ۚ فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا ۚ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ﴾
(التوبة: جزء من آية 108)

ความว่า “แน่นอน มัสยิดที่ถูกวางรากฐานบนความยำเกรงตั้งแต่วันแรกนั้นสมควรอย่างยิ่งที่เจ้าจะเข้าไปยืนละหมาดในนั้น เพราะในมัสยิดนั้นมีคณะบุคคลที่ชอบจะชำระตัวให้บริสุทธิ์ และอัลลอฮ์นั้นทรงรักบรรดาผู้ที่ชำระตัวให้สะอาดบริสุทธิ์อยู่เสมอ”

(อัตเตาบะฮ์ : ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 108)

จากอายะฮ์นี้เป็นหลักฐานที่ส่งเสริมให้ทำการละหมาดในมัสยิด ซึ่งเป็นสถานที่แรกในการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียวโดยปราศจากภาคีใดๆและยังเป็นสถานที่ที่ศาสนาส่งเสริมให้บรรดาคนศอลิห์ทั้งหลายมารวมตัวละหมาดญะมาอะฮ์รวมถึงบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ชอบชำระตนให้บริสุทธิ์ต่างมุ่งสู่สถานที่นี้ ซึ่งผู้ที่ชำระตนให้สะอาดบริสุทธิ์นั้น หมายถึงผู้ที่รักษาการอาบน้ำละหมาดให้สมบูรณ์ และรักษาจากการเปื้อนของสิ่งสกปรกโสโครกทั้งหลาย(Ibn Kathir, 2010 : 4/216)

ดังนั้นจากหลักฐานบางส่วนในอัลกุรอานเกี่ยวกับมัสยิดนั้น จึงพอสรุปได้ว่า มัสยิดเป็นสถานที่แห่งการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ มัสยิดเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ มัสยิดเป็นสถานที่สรรเสริญพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ และมัสยิดเป็นศูนย์รวมแห่งความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งมุสลิมย่อมมีความผูกพันกับมัสยิด อีกทั้งมีการเรียกร้องไปสู่การรำลึกถึงพระผู้เป็นเจ้า และเป็นสถานที่ที่ประเสริฐที่สุดในการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ คือ มัสยิด เพราะ เป็นสถานที่ละหมาด ซึ่งถือเป็นบ่อเกิดของความยำเกรงอย่างแท้จริง

4. มัสยิดเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ร่วมรับประทานอาหาร

อนุญาตให้มุสลิมนำอาหารที่ไม่กลืนรุนแรงรบกวนผู้อื่นเข้ามาในเขตมัสยิดได้ และอนุญาตให้กินและดื่มในมัสยิดได้โดยไม่ถือว่าเป็นมกruhแต่อย่างใด เพราะมีกลุ่มอะฮลุศศุฟะฮ์¹เคยรับประทานอาหารในมัสยิดของนบี ﷺ และเป็นเพราะว่าการรับประทานอาหารในมัสยิดเป็นการกระทำที่ได้ส่งผลเสียต่อสถานะ

¹ชาวอะฮลุศศุฟะฮ์ คือ ชาวมุฮายิรีน และชาวอันศอรุที่ยากจน ไม่มีญาติ ไม่มีพวกพ้อง และไม่มีทรัพย์สินจึงได้สร้างสถานที่พำนักอยู่ด้านหลังมัสยิดของท่านเราะสูล ﷺ คนเหล่านี้ได้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญมาก นั่นคือรักษาดูแลมัสยิดของท่านเราะสูล ﷺ และต้อนรับแขกคันตุกะของท่าน นอกจากนี้แล้วชาวอะฮลุศศุฟะฮ์ได้ใช้ชีวิตทั้งในด้านวัจกรรม พฤติกรรมและมโนกรรม แสดงถึงความมีสมณะและความนอบน้อม (อับดุลการิม วันแอเลาะ, ม.ป.ป. : 2-3)

อันมีเกียรติของมัสยิด ยกเว้นในกรณีที่อาหารนั้นเป็นสิ่งที่มกรูฮในการรับประทาน เช่น กระเทียม หัวหอม (ดิบ) เป็นต้น และจำเป็นที่ผู้รับประทานอาหารในมัสยิดจะต้องระวังจากการทำให้พรหมหรือพื้นของมัสยิดสกปรก อย่างไรก็ตามนักวิชาการสังกัด มัชฮับฮัซ-ซาฟิฮียบางท่านถือว่าเป็นมกรูฮสำหรับการรับประทานอาหารในมัสยิด(Muhamad Bakr Ismaeil, 2017 : 1/376) มีหลักฐานจากอัลหะดีษในระดับหะสันซึ่งมีรายงานจากท่านอับดุลลอฮ์ อิบนิ ฮาริษ رضي الله عنه ว่า

((كُنَّا نَأْكُلُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ
الْحَبَرِ وَاللَّحْمِ))

(رواه ابن ماجه ، ١٩٩٧ : ٢٦٨٥)

ความว่า “ในสมัยท่านนบี ﷺ เราเคยทานขนมปังและเนื้อในมัสยิด”

(Ibn Majah, 1997 : 2685)

จากหลักฐานในอัลหะดีษบทนี้ อนุญาตให้รับประทานอาหารที่ไม่มีกลิ่นที่เป็นมกรูฮในมัสยิดได้ จำเป็นจะต้องรักษาและทำความสะอาดให้เรียบร้อยหลังจากเสร็จสิ้นจากการรับประทานอาหารและอย่าให้เลอะเทอะภายในมัสยิด

5.มัสยิดเป็นสถานที่พัก

ท่านอิมามซาฟิฮีย رحمته الله ได้กล่าวไว้ในหนังสืออุมว่า เมื่อคนใดที่ยังไม่ได้เป็นมุสลิมนอนในมัสยิดได้คนมุสลิมก็ยอมนอนได้ ท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือมุคตะศอรว่า ไม่เป็นที่คนที่มีขริก คนที่ไม่ใช่มุสลิมจะนอนในมัสยิดทุกแห่งเว้นแต่มัสยิดอัลหะรอม และท่านอิมามนะวะวีย رحمته الله ยังได้กล่าวอีกว่า ชาวอะฮ์ลุลศุฟฟะฮ์ อัลอูรอญียีน ท่านอะลี ศอฟวาน อิบน์อุมัยยะฮ์ และบรรดาศอหาบะฮ์กลุ่มหนึ่งเคยนอนในมัสยิดและซุมามะฮ์ก็เคยนอนในมัสยิดก่อนเข้ารับอิสลาม(Sayyid Sabiq, 1971 : 1/433) ดังนั้นเป็นที่อนุญาตให้ผู้ขายนอนในมัสยิดได้โดยไม่ถือเป็นสิ่งน่ารังเกียจ (มกรูฮ) แต่อย่างใด เพราะอะฮ์ลุลศุฟฟะฮ์ ก็เคยนอนในมัสยิดของท่านนบี ﷺ และบรรดาคณะตัวแทนซึ่งมุ่งหน้ามาสู่นครมะดีนะฮ์เพื่อเข้ารับอิสลามก็เคยนอนในมัสยิดของท่านนบี ﷺ เช่นกัน(al-Nawawi, 2006 : 2/188) มีรายงานจากท่านอะนัส อิบนิ มาลิก رضي الله عنه ว่า

قَدِمَ رَهْطٌ مِنْ عُكْلٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَانُوا فِي
((الصُّفَّةِ))

(رواه البخاري ، ١٩٩٢ : ٦٨٠٤)

ความว่า “มีชาวเผ่าอุกลุได้เดินทางมาหาท่านนบี ﷺ ซึ่งพวกเขาได้พักอยู่กับพวกอัศศุฟฟะฮ์ทางท้ายๆมัสยิด”

(al – Bukhariy, 1992 : 6804)

และยังมีรายงานจากท่านอับดุลลอฮฺ อิบนิ อุมร์ رضي الله عنه ได้เล่าว่า

((أَنَّهُ كَانَ يَنَامُ وَهُوَ شَابٌّ أَغْرَبُ لَا أَهْلَ لَهُ فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ))

(رواه البخاري ، ١٩٩٢ : ٤٤٠)

ความว่า “แท้จริงมีชายหนุ่มผู้หนึ่งที่ยังไม่ได้แต่งงานและมีครอบครัว เขาเคยนอนในมัสยิดของท่านนบี ﷺ ”

(al – Bukhariy, 1992 : 440)

จากหลักฐานอัลหะดีษทั้งสองนี้ เป็นที่อนุญาตให้ผู้ชายนอนในมัสยิดได้ แต่จะต้องรักษา มารยาทและไม่ทำให้เกิดความสกปรกในมัสยิด ตามทัศนะของมัซฮับฮาฟิฮียะ และกลุ่มหนึ่งจากบรรดานักวิชาการฟิกฮฺ เช่น ท่านอะฏออ อิบนิ อัลมุสสัยยิบ และท่านหะสัน อัลบัศรี ยถือว่ากระทำได้ แต่มีนักวิชาการฟิกฮฺบางท่านกำหนดเงื่อนไขสำหรับการอนุญาตให้นอนในมัสยิดโดยไม่เป็นที่มักรุธว่าต้องเป็นการนอนเพื่อที่จะทำละหมาด ท่านอิมามมาลิก رحمته الله กล่าวว่า “ไม่เป็นอะไรด้วยสิ่งดังกล่าวสำหรับบรรดาคนต่างถิ่น และฉันไม่เห็นว่สิ่งดังกล่าวจะเป็นที่อนุญาตสำหรับคนที่ประจำท้องถิ่น ส่วนท่านอิมามอะหมัด رحمته الله กล่าวว่า ถ้าหากเป็นผู้เดินทางหรือที่คล้ายกันก็ถือว่าไม่เป็นไร แต่ถ้าจะมายึดอาหมัสนิดเป็นที่พักนอนตอนเวลากลางวันและค้างแรมก็ได้(al-Nawawi, 2006 : 2/188)

6.มัสยิดเป็นสถานที่ต้อนรับแขกแม้แต่คนต่างศาสนิกอนุญาตให้เข้าในมัสยิดได้

ตามหลักการอิสลามนั้นอนุญาตให้คนต่างศาสนิกเข้าในมัสยิดได้หากมีความจำเป็น ดังที่มีรายงานจากท่านสะอิด อิบนิ อปีสะอิด رضي الله عنه ว่าเขาได้ยินท่านอบีฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه กล่าวว่า

((بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْلًا قَبْلَ نَجْدٍ، فَجَاءَتْ بَرْجُلٌ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ يَقَالُ لَهُ: ثَمَامَةُ بْنُ أَثَالٍ، سَيِّدُ أَهْلِ الْيَمَامَةِ، فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ))

(رواه مسلم ، ١٩٥٥ : ١٧٦٤)

ความว่า “ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้ส่งกองทหารม้าไปยังเมื่อนัจญด์ และกองทหารม้าได้นำชายคนหนึ่ง จากตระกูลบะนีหะนีฟะฮฺ มีชื่อว่า ซุ มามะฮฺ บิน อุซาล ซึ่งเป็นหัวหน้าชาวยะมะมะฮฺ แล้วพวกเขาก็จับผูกติดไว้กับเสาต้นหนึ่งจากเสาของมัสยิด”

(Muslim, 1955 : 1764)

จากหลักฐานอัลหะดีษข้างต้นนี้ อนุญาตให้คนต่างศาสนิกเข้าในมัสยิดได้ในกรณีที่เป็น ซึ่งในขณะนั้น ซุ มามะฮฺ บิน อุซาล ยังอยู่ในสภาพที่เป็นกาเฟรอยู่ ต่อมาท่านได้เข้ารับนับถืออิสลาม สำหรับ

ประเด็นนี้นั้น มีทรรศนะแตกต่างกันของนักวิชาการ มัซฮับหะนาฟีถือว่า อนุญาตสำหรับคนต่างศาสนิกเข้ามาในมัสยิดได้ทุกมัสยิด แท้กระทั่งมัสยิดอัลหะรอม มัซฮับ ชาฟีอียะ อนุญาตสำหรับคนต่างศาสนิกเข้ามาในมัสยิดได้ทุกมัสยิด หากได้รับอนุญาตจากมุสลิม เว้นแต่มัสยิดอัลหะรอม และทุกมัสยิดในเขตหะรอมที่ห้ามเข้าในทุกรณี มัซฮับ หัมบาลียะถือว่าไม่อนุญาตสำหรับคนต่างศาสนิกเข้ามาในมัสยิด เพราะมีนาฎิสั่งสกปรกตามหลักศาสนาอยู่ที่ตัวพวกเขา เหมือนกรณีที่ไม่อนุญาตให้คนมีประจำเดือน และคนมีญุนบูเข้ามัสยิด ฉะนั้นคนต่างศาสนิกไม่เคยยกหะดัซอยู่แล้ว จึงมีหุกมเดียวกันกับคนมีญุนบูหรือประจำเดือน และมัซฮับมาลิกียะไม่อนุญาตสำหรับคนต่างศาสนิกเข้ามาในมัสยิดเว้นแต่มีความจำเป็น เช่น เข้ามาทำการซ่อมบูรณะ สร้างอาคาร เป็นต้น (Muhammad Arafah al-Disuqiu, 2016 : 1/138) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หากรวมทัศนะทั้งหมดแล้ว ดังนั้นทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือ ทัศนะที่อนุญาตให้คนต่างศาสนิกเข้ามัสยิดได้ทุกมัสยิด ยกเว้นมัสยิดอัลหะรอม และหากว่ามีความจำเป็น เช่น เพื่อซ่อมแซม หรือ เพื่อเชิญชวนคนให้เข้ารับนับถืออิสลาม หรือ เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมนั้นถือว่าอนุญาต

7.มัสยิดเป็นสถานพยาบาลผู้บาดเจ็บจากสงคราม

การกางเต็นท์ในมัสยิดให้คนป่วยและคนอื่นๆนั้น มีเหตุการณ์ที่ศอฮาบะฮ์ رضي الله عنهของท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้รับบาดเจ็บในสงครามคอนดัก ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้มีคำสั่งให้กางเต็นท์ในมัสยิดเพื่อสะดวกในการเยี่ยมผู้ป่วย ดังที่มีรายงานจากท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها ว่า

((أَصِيبَ سَعْدُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فِي الْأَكْحَلِ، فَضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْمَةً فِي الْمَسْجِدِ، لِيَعُوْدَهُ مِنْ قَرِيبٍ فَلَمْ يَرْغُهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خَيْمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ، إِلَّا الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ، فَقَالُوا: يَا أَهْلَ الْخَيْمَةِ، مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قَبْلِكُمْ؟ فَإِذَا سَعْدٌ يَغْدُو جُرْحُهُ دَمًا، فَمَاتَ فِيهَا.))

(رواه البخاري ، ١٩٩٢ : ٤٦٣)

ความว่า “สะอัดได้รับบาดเจ็บที่แขนในวันสงครามคอนดัก ท่านนบี ﷺ ได้ให้กางเต็นท์ในมัสยิด เพื่อที่จะเยี่ยมไข้ได้ใกล้ๆในมัสยิดยังมีเต็นท์ของเผ่าฆิฟารอีกด้วย ไม่มีอะไรเคยทำให้พวกเขาหวาดกลัว นอกจากเลือดที่ไหลมาทางพวกเขา พวกเขาจึงกล่าวว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเต็นท์ทั้งหลายอะไรกันนี้ที่มันมาจากพวกท่านมาสู่เรา? พวกเขาพบว่าบาดแผลของสะอัดมีเลือดไหลออกมามากมาย และเขาก็สิ้นชีวิตอยู่ภายในเต็นท์นั้น”

(al – Bukhariy, 1992 : 463)

จากหลักฐานอัลหะดีษข้างต้นนี้ ในสมัยของท่านนบี ﷺ ท่านเคยใช้มัสยิดกางเต็นท์ให้แก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากสงครามและคนป่วยพำนักอาศัยอยู่ในมัสยิด และนอกเหนือจากนี้แล้วในมัสยิดของท่านยังมีเต็นท์ของเผ่าฆิฟารอาศัยอยู่ในมัสยิดอีกด้วย ดังนั้นการกางเต็นท์ให้กับคนป่วยและคนอื่นๆในมัสยิดจึงเป็นที่อนุญาต เพราะมีแบบอย่างมาจากการกระทำของท่านนบี ﷺ

8. มัสยิดมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาของมุสลิม

มัสยิดมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมด้านการศึกษา มาตั้งแต่อดีตในสมัยท่านนบี ﷺ ซึ่งนักปราชญ์ผู้หนึ่งมีนามว่าอะหมัด ซะละบี ได้เขียนไว้ในหนังสือ “History of Muslim Education” ว่า “เมื่อท่านนบี ﷺ ได้ถึงไปยังเมืองมะดีนะฮ์ ท่านได้สร้างมัสยิดขึ้นมาที่อัล มิบด และในมัสยิดแห่งนี้ท่านนบี ﷺ เคยสอนบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ของท่านเกี่ยวกับความรู้ทาง ศาสนาและทางโลก ” (Ahmad Shalabi, 1954 : 48) มีรายงานถึงการใช้มัสยิดเป็นสถานที่สอนเผยแพร่ความรู้และตักเตือนมุสลิม ซึ่งท่านอบูหุร็อยเราะฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่าท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ، فَتَنَاوَلَهُ النَّاسُ، فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ
((صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلًا مِنْ مَاءٍ، أَوْ ذَنْبًا
مِنْ مَاءٍ،
فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُبَسِّرِينَ، وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ»))
(أخرجه البخاري ، ١٩٩٢ : ٢٢٠)

ความว่า “มีชายชนบทคนหนึ่งได้ลุกขึ้นแล้วปัสสาวะในมัสยิด แล้วผู้คนพากันจะจับตัวเขา ท่านนบี ﷺ ก็ได้กล่าวกับพวกเขาว่า “ปล่อยเขาเถิด และจงเอาน้ำถึงหนึ่งเทลงไปบนปัสสาวะของเขา เพราะแท้จริงพวกท่านถูกแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสะดวก ไม่ได้ถูกแต่งตั้งมาเพื่อให้เกิดความลำบาก”

(al – Bukhariy, 1992: 220)

จากหลักฐานข้างต้นบ่งบอกถึงรูปแบบการสอนของท่านนบี ﷺ ซึ่งท่านได้ใช้มัสยิดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนเผยแพร่ความรู้และตักเตือนคนทั้งหลาย ท่านนบี ﷺ เริ่มใช้ในการประกาศเชิญชวนเผยแพร่ความรู้แบบเปิดเผย ณ นครมักกะฮ์ และใช้อย่างเป็นทางการ ณ มัสยิดของท่านนบี ﷺ ในสมัยมะดีนะฮ์(ยูธนา เกอฏูล, 2550 : 40)

9. มัสยิดมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมด้านสวัสดิการชุมชน

มัสยิดมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมด้านสวัสดิการเพื่อเป็นการส่งเสริมและช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่างๆแก่มุสลิม นอกจากเป็นสถานที่ในการประกอบศาสนกิจแล้ว ทางมัสยิดควรมีแบบแผนจัดระบบในการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและคนในพื้นที่ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُتَّقِينَ ۝
(سورة التوبة: ١٨)

ความว่า “แท้จริง ผู้ที่จะทะนุบำรุง ดูแลรักษาบรรดามัสยิดของอัลลอฮ์
นั้น คือผู้ที่มีอีมาน มีการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์
อีกทั้งเป็นผู้ที่ดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและเป็นผู้ที่จ่ายซะกาต เขาจะไม่
เกรงกลัวผู้ใดนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้นซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้แหละคือผู้ที่
ดำรงไว้ซึ่งแนวทางอันถูกต้องอย่างแน่นอน”

(อัตเตาเบฮ์ : 18)

จากอายะฮ์นี้ ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของมัสยิดในด้านสวัสดิการถือเป็นหน้าที่สำคัญของคณะ
ผู้ทำงาน ฝ่ายบริหาร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันคือการช่วยเหลือสังคมด้านสวัสดิการต่างๆ
มัสยิดควรมีบทบาทในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสงเคราะห์คนยากจนและส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนรวมถึงการ
บริจาคทั่วไป ช่วยเหลือเด็กกำพร้า ผู้สูงอายุที่ขาดผู้ดูแล ผู้เดินทาง คนพิการ ตลอดจนการสงเคราะห์จัดการศพ
ของผู้ที่ยากไร้ เป็นต้น และจัดตั้งกองทุนซะกาตเพื่อสวัสดิการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมแก่ผู้ที่มี
สิทธิ์รับ เพื่อเป็นปัจจัยในการส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ยากไร้ อีกทั้งเป็นทุนทรัพย์ในการดำเนิน
ชีวิตด้านการประกอบอาชีพต่างๆเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิมให้ดียิ่งขึ้น

6.สรุปและอภิปรายผล

ลักษณะของมัสยิดในสมัยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ นั้น ถูกสร้างจากอิฐดิบก่อขึ้นมาเป็นฝา ช่องประตูก่อ
ด้วยหินมุงหลังคาด้วยก้านใบอินทผลัม เสาทำจากต้นอินทผลัม หลังคามัสยิดสูงกว่าศีรษะเล็กน้อย ท่านนบีมุ
ﷺ ได้กำหนดทิศทางกิบละฮ์มัสยิดของท่านมีประตู 3 บาน และปูพื้นด้วยกรวดเล็กๆ เพื่อไม่ให้เกิดโคลนใน
มัสยิดเมื่อมีฝนตกลงมาซึ่งเป็นไปอย่างเรียบง่ายภายในไม่มีผ้าหรือพรมปู ส่วนบทบาทของมัสยิดในสมัย
ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ จากบทสรุปบางส่วนของหลักฐานในอัลกุรอาน อัสนุนะฮ์ และคำอธิบายของนักปราชญ์
ในอิสลามนั้น มัสยิดถูกใช้เป็นสถานที่แห่งการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ, มัสยิดเป็นสถานที่สรรเสริญพระนาม
ของอัลลอฮ์ ﷻ, มัสยิดเป็นศูนย์รวมแห่งความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ, มัสยิดเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ร่วม
รับประทานอาหาร, มัสยิดเป็นสถานที่พัก, มัสยิดเป็นสถานที่ต้อนรับแขกแม้แต่คนต่างศาสนิกอนุญาตให้เข้าใน
มัสยิดได้, มัสยิดเป็นสถานพยาบาลผู้บาดเจ็บจากสงคราม, มัสยิดมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาของมุสลิม
และมัสยิดมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมด้านสวัสดิการชุมชน และช่วยเหลือสงเคราะห์คน
ยากไร้ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางแก่มัสยิดต่างๆภายในประเทศในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมได้อย่าง
ต่อเนื่อง

7.ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษามัสยิดในสมัยคอลีฟะฮ์ทั้งสี่สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิม
2. ควรศึกษาบทบาทของมัสยิดในยุคปัจจุบันกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมุสลิมในประเทศไทย
3. ควรศึกษามัสยิดมิติใหม่กับบทบาททางสังคมไทย

บรรณานุกรม

- มุณีร มุหะหมัด. 2538. **ชีวประวัติวันบิสมุฮัมมัด ค็อลลัลลอฮูอะลัยฮิอะสลัลัม**. กรุงเทพฯ : บริษัทนันทาพับลิชชิ่ง จำกัด.
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2550). **รูปแบบการจัดการศึกษาในสมัยของท่านบิสมุฮัมมัด**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- แวอุซ็อง มะแคเฮาะ, ดลมนรรัตน์ บากา, สุวิชา ยี่สุนทร. (2539). **บทบาทมัสยิดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. งานวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อับดุลเลาะ หนู่มสุข. (2562). **บทบาทของมัสยิดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : มัสยิดดารุ้ลอิบาดะห์.
- อฮ์หมัด สมบูรณ์บัวหลวง. (2544). **รายงานการวิจัยเรื่องความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของมัสยิดดารุนนาอิม ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- al-Bukhariy, Abu Abdallah Muhammad bin 'Ismail'. (1992). *Sahih al – Bukhariy (صحيح البخاري)*. Beirut: Dar al-Fikr.
- Ahmad Shalaby. (1954). *History of Muslim Education*. Beirut : Dar al-Kashshaf
- Ibn Kathir, Abu Fidaa' Isma'il bin Kathir Alqurashi. (2010). **Tafsir al-Quraan al-'Azim (تفسير القرآن العظيم)**. Vol. 1. 6. Beirut: Maktabat al-Asriyah.
- Ibn Majah, Abu Abdillah Muhammad Ibn Yazid al-Qazwini. 1997. *Sunan Ibn Majah (سنن ابن ماجه)*. Vol. 2. s.l.: Dar al-Fikr.
- Muhammad Arafah al-Disuqi. 2016. *Hashiyah al-Dasuqi ala al-Sharh al-Kabir (حاشية الدسوقي على الشرح الكبير)*. Cairo : al-Matabah al-Azhariyah.
- Muhamad Bakr Ismaeil. 2017. *al-Fiqh al-Islami (الفقه الإسلامي)*. Cairo : Dar al-Manar.
- Muhamad bin Ibrahim al-Tuwijiri. 2017. *al-liman bilyawm al-Akhar (الإيمان باليوم الآخر)*. al-Saudiyah : Dar al-rabwah.
- Muslim Ibn Hajjaj. 1955. *Sahih Muslim (صحيح المسلم)*. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-'Arabi.
- Rashid bin Hussein al-Abdul al-Karim. (2014). *al-Haya wal Amrubih (الحياة والأمر به)*. al-Saudiyah : Dar al-rabwah.
- Sayyid Sabiq, 1971. *Fiqh al-Sunnah (فقه السنة)*. s.2. Beirut : Dar al-Fikr.
- <https://lite.islamstory.com/ar/artical/6647/> **المسجد النبوي-عهد رسول الله** (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2565)